МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА АНАЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

«ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ»

м. Дніпро, 22 грудня 2021 р.

УДК 330.34
Е 40

Е 40 Економіка та управління соціально-економічним розвитком країни в умовах глобалізаційних викликів : матеріали І Всеукраїнського круглого столу (м. Дніпро, 22 грудня 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 261 с.

Збірник містить матеріали І Всеукраїнського круглого столу. У заході взяли участь науковці, викладачі, стейкхолдери та здобувачі закладів вищої освіти та наукових установ України, а також фахівці-практики органів влади. Тематика публікацій охоплює актуальні питання економіки та управління соціально-економічним розвитком країни в умовах глобалізаційних викликів. Матеріали круглого столу можуть бути використані в науково-дослідній роботі та навчальному процесі спеціалізованих ЗВО, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали опубліковано в авторській редакції, факти, судження й висновки авторів публікацій не завжди підтверджуються та поділяються редакційною колегією.

© Автори, 2021
© ДДУВС, 2021

1. Jayaraman T.K., Hong Chen, Markand Bhatt. Contribution of Foreign Direct Investment to Tourism Sector in Fiji. *An Empirical Study*, 2014. P. 1-8. URL : http://tkjayaraman.com/docs/2014/working_papers/Contribution%20of%20Foreign%20Direct%20Investment%20to%20Tourism%20%20Sector%20in%20Fiji_FNU%20_WP-01-2014.pdf (дата звернення 10.12.2020)

2. Tiainen Petri. Driving factors of tourism investment decisions and Lapland's attractiveness in tourism investments, 2013. 101 p. URL : https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67373/Tiainen_Petri.pdf?sequence=1 (дата звернення 10.12.2020)

3. Діденко А. В. Система оподаткування туристичного бізнесу в Україні. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки.* 2010 № 1.

Панченко В. Г.
доктор економічних наук,
(керуючий партнер KSP STRATEGIES, м. Дніпро)

ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Економічний націоналізм невиправдано тривалий час залишався поза дослідницьким ракурсом науковців, помилково асоціюючись лише з адаптацією протекціоністської політики або, ще радикальніше – з політикою, спрямованою на закриття економіки і рухом в бік побудови її автаркічної моделі. Дослідження теоретико-методологічних засад економічного націоналізму дозволить вибудувати таку його аналітичну концепцію, яка виправдає актуальність його застосування через визначення його новітніх атрибутивних ознак і в такий спосіб стане приводом до його ренесансу в контексті політики неопротекціонізму.

Водночас, намагаючись осучаснити «економічний націоналізм», ми наражаємось на небезпеку нехтування націоналістичним змістом ідеології. Більше того, описуючи відповідну йому економічну політику та екстраполюючи її на XXI століття, ми припускаємо допустимість розгляду ліберальної її версії в контексті націоналістичної парадигми. Такий підхід, на перший погляд, може видатись контроверсійним. Водночас в історії економічної думки є чимало прикладів, які наочно доводять, що економічні націоналісти, які підпадали під це визначення згідно з лістівською інтерпретацією, часто-густо сповідували альтернативні йому переконання. Зокрема, непохитна позиція Ф. Ліста щодо захисту нових галузей промисловості є лише одним із щонайменше чотирьох окремих стовпів економічних націоналістичних рекомендацій XIX – початку XX століть. Два

інших – особливості адаптації макроекономічної політики та реалізації автаркічно орієнтованої моделі економіки – наражаються на відверті дискусії на ліберальному тлі глобалізації, в той час як четвертий стовп – економічного патріотизму як ліберальної версії економічного націоналізму – фактично врівноважив ліберальну риторику вільної торгівлі та державного втручання.

Сьогодні критики економічного націоналізму стверджують, що, мовляв, він є застарілою ідеологією в епоху глобалізації і тріумфу ліберальної економічної політики. Але це твердження, як правило, передбачає, що ідеологія «старої версії» економічного націоналізму не вписується повною мірою в неоліберальну політику через невизнання нею чотирьох свобод руху товарів, послуг, робочої сили та знань, намагаючись затиснути їх у національні кордони країн. Такий підхід вкотре підтверджує, що «нова версія» економічного націоналізму вимушена вийти за межі його націоналістичного змісту в міру того, як держава розчиняється в глобальних, регіональних й транснаціональних проектах.

Отже, протягом більшої частини XX століття було зроблено кілька спроб розробити детальний науковий аналіз концепції економічного націоналізму. Попри широке наукове використання цього терміна в економічній науці в міжвоєнні роки XX століття, його уніфіковане загальновживане визначення було важко виокремити. Цей термін зазвичай використовувався ліберальними економістами для опису політики, якої б вони не хотіли. Як стверджував Я. Кофман, політика економічного націоналізму є тією політикою, що не вписується в ліберальне визначення розвитку економіки і, як правило, асоціюється з доктринами. Крім того, Дж. Ходсон, автор монографії на тему націоналізму, що вийшла у 1933 році, зазначив, що в кращому випадку економічний націоналізм є невизначеним терміном, використовуваним його противниками в більшій мірі, ніж його прихильниками.

Лістівська інтерпретація економічного націоналізму лягла в основу трактування останнього у XX столітті і часто використовувалась як вихідний пункт теоретизування. Водночас підходи ліберально налаштованих економістів і державних функціонерів, які визначали економічний націоналізм з точки зору його конкретних неліберальних рекомендацій з питань політики, не перетинались із підходом Ліста. При описі ядра його ідеології Ф. Ліст підкреслював свою націоналістичну онтологію, а не зосереджувався на розгляді ефектів конкретних захисних заходів. Так, дослідники творчості Ф. Ліста відзначали вкрай апроксиматичну реалістичність відстоюваної ним ідеології, адже лістівська націоналістична мета служила інтересам нації як колективної спільноти. На доповнення до зміцнення влади і багатства національної спільноти він сподівався, що індустріалізація за допомогою запровадження захисних мит для стимулювання розвитку нових галузей сприятиме розвиткові національної культури шляхом зміцнення усвідомлення тією чи іншою країною своєї національної слави і величі.

З його акцентом на націоналізмі та національній ідентичності, лістівське бачення змісту економічного націоналізму наштовхнулося на певний супротив вчених початку XX ст. Полемічне використання терміна «економічний націоналізм» в міжвоєнній період, який часто використовувався у немовби антонімічний ліберальній політиці, помилково спрямовувало увагу від глибинної онтології Ф. Ліста до поверхневого аналізу його неліберальних рекомендацій.

У науковій літературі термін «економічний націоналізм» почав популяризуватися після початку 1970-х років вченими-міжнародниками, які працювали на ниві міжнародної політичної економії. В їхній інтерпретації це поняття використовувалось для опису економічного варіанта ідеології реалізму, який здобув чільне місце в повоєнний період. У своїй важливій роботі з політекономії міжнародних відносин Р. Гілпін, наприклад, описує економічний націоналізм таким чином: «Його центральна ідея полягає в тому, що економічна діяльність має підпорядковуватися цілям державного устрою та інтересів держави». Крім того, в своїй пізнішій книзі про «глобальну політичну економію» Р. Гілпін стверджує, що аналітичне ядро економічного націоналізму є таким самим як і в «державно-орієнтованому реалізмі». Економічний націоналізм визнає анархічний характер міжнародних відносин та національних інтересів, а також важливість сили в міждержавних відносинах. Отже, Р. Гілпін зобразив економічний націоналізм як такий, що черпав коріння в меркантильних доктринах XVII і XVIII століття.

Водночас слід застерегти: попри те, що в гілпінівській інтерпретації термін «економічний націоналізм» не є достатньо структурованим, він передає ідейні засади цього поняття в більшій мірі, ніж спроби багатьох ліберальних економістів визначити його засадничі орієнтири. Втім вразливим місцем наведених визначень економічного націоналізму, хоч би як дивно це не виглядало, є відсутність «націоналізму» як такого. Дослідникb неправильно прирівнювали економічний націоналізм до меркантилізму з його державницькою ідеологією, яка дуже відрізнялася від більшості сучасних націоналістичних ідей, впроваджених в XIX столітті.

Хоча економічний націоналізм існує стільки, скільки існують національні держави, ми спостерігаємо появу нових його ознак у процесі трансформації державного суверенітету, що супроводжується ерозією держави та її інститутів. Сьогоднішній економічний патріотизм додає свої інструменти до реконфігурації глобального управління і взаємозалежності ринків, потреба в якій виникла внаслідок кризи тридцятирічної масштабної економічної лібералізації кінця XX століття.

Список використаних джерел:

1. Clift B., Woll C. Economic patriotism: reinventing control over open markets. *Journal of European Public Policy*. 2012. Vol. 19 (3). P. 307-323.

2. Панченко В. Г. Глобальні виміри неопротекціоніму: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2018. 618 с.

3. Панченко В.Г., Резнікова Н.В. Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму. *Економіка і держава*. 2017. №8. С. 4-8.

4. Reznikova N., Bulatova O., Panchenko V. The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4 (4). P. 51-59.

Папко А. В.,
здобувач вищої освіти 2 курсу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності н.г.
ПД-037
Науковий керівник: Пожидаєв М. Ю.
старший викладач кафедри спеціальної
фізичної підготовки, майстер спорту
СРСР з волейболу,
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро)*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

За своєю сутністю глобалізація світової економіки є новим, вищим щаблем інтернаціоналізації світового господарського життя. Процес глобалізації розпочався у 60-х роках на хвилі бурхливого розвитку НТР. Наприкінці 90-х він вступив у свою зрілу стадію. Для неї характерні значне зростання та лібералізація транскордонних переміщень товарів, послуг та капіталу, інтенсивний обмін інформацією та технологіями. Відбувається своєрідне "прання національних кордонів", світова економіка поступово набуває загальної основи. Її компонентами є транснаціональне виробництво, глобальна фінансова система, побудована на узгоджених правилах, система міжнародної торгівлі, що формується єдиний інформаційний простір.

Основними рисами глобалізації світової економіки можна вважати такі:

- поглиблення міжнародного поділу праці з його переходом від загального (міжгалузевого) до специфічного (внутрішньогалузевого) та одиничного (технологічного).

– перевищення темпів зростання міжнародного товарообігу над темпами зростання обсягу світового виробництва. Зростаюча лібералізація